

Reactie op conceptwetsvoorstel strafbaarstelling kinderkoop

Onderstaande reactie op het concept wetsvoorstel 'strafbaarstelling evidente vormen van kinderkoop' is opgesteld namens COC Nederland en stichting Meer dan Gewenst (de Nederlandse stichting voor roze ouderschap).

Stichting Meer dan Gewenst heeft in haar achterban veel wensouders en ouders die dankzij draagmoederschap een kind hebben gekregen of overwogen te krijgen. Als stichting verwachten wij dat er in Nederland zelfs na invoering van de nieuwe ouderschapswet onvoldoende vrouwen draagmoeder zullen willen zijn voor alle wensouders die op zoek zijn naar een draagmoeder.

Wensouders die in Nederland geen draagmoeder kunnen vinden, wijken nu vaak uit naar de Verenigde Staten of Canada, landen die een gereguleerd draagmoederschapstraject kennen. In Noord-Amerika bestaat een onmiskenbaar 'paper trail' en wordt alle juridische en financiële informatie minutieus bijgehouden. Als het strafbaar wordt om de draagmoeder (bovenop het vergoeden van de gemaakte kosten) een vergoeding te geven, dan zal draagmoederschap via de Verenigde Staten strafbaar worden en het is onze stellige verwachting dat wensouders er vervolgens voor kiezen om vaker uit te wijken naar derde landen waar die 'paper trail' achterwege kan worden gelaten. Dit zijn landen waar de belangen van de kinderen, de draagmoeders en de wensouders vaak worden geschaad.

Laten we teruggaan naar de basis en kijken naar de kernwaarden in de voorgestelde nieuwe regels voor draagmoederschap. Essentieel is de achterhaalbaarheid van de afstammingsinformatie, een rechterlijke procedure in het desbetreffende land en de mogelijkheid van een rechterlijke (her)beoordeling na de geboorte van het kind. Ook is van belang de screening van draagmoeders, de psychologische begeleiding van draagmoeders, het kiezen van een draagmoeder door wensouders (en andersom) en het tussentijdse en na de geboorte contact met de draagmoeder. Bovendien is er genetisch-biologische verwantschap tussen ten minste een van de wensouders en het kind.

Deze essentiële elementen zijn zeer goed geregeld in de Verenigde Staten van Amerika en Canada, maar niet of in ieder geval vaak onvoldoende in de overige landen. Tevens wordt er in Noord-Amerika een uitgebreide financiële en emotionele screening gedaan om te beoordelen of de draagmoeder zowel financieel en emotioneel stabiel is en daarmee de juiste intenties heeft. Uit onderzoek blijkt dan ook dat vrouwen uit de VS en Canada het meest gemotiveerd zijn om 'the gift of life' te willen geven: een uiterst altruïstische motivatie. Mocht een vrouw emotioneel of financieel niet stabiel genoeg zijn, wordt de procedure met hen gestaakt. Mede doordat de daarbij betrokken organisaties en bedrijven hier ook commerciële belangen bij hebben en er hen dus alles aan gelegen is dat een traject goed ten einde komt, maar juist ook om te voorkomen dat vrouwen uitgebuit worden en een kind dragen om er enkel financieel op vooruit te gaan.

De dramatische omstandigheden van draagmoeders in andere, derde landen hebben bijgedragen aan het gevoel van urgentie om in Nederland te komen tot een ordentelijke draagmoederschapsregeling. Door de weg naar Noord-Amerika te sluiten middels strafbaarheidsstelling zet de regering de deur naar ongereguleerde, commerciële landen juist nu weer open omdat de wensouders geen andere keus meer hebben als zij in Nederland geen draagmoeder vinden. Zij plegen immers mogelijk een strafbaar feit als zij kiezen voor de gereguleerde Verenigde Staten, waar alle gegevens wel door rechters en ambtenaren ingeschreven moeten worden. Naar ongereguleerde landen gaan is strijdig met het belang van het kind en de rechten van het kind, de draagmoeders en de wensouders.

We zijn het eens dat een vrouw niet over de streep getrokken moet worden door geld als ze eigenlijk geen draagmoeder wil zijn. De Staatscommissie Herijking Ouderschap heeft dan ook een advies uitgebracht van een vergoeding van € 500 per maand gedurende de zwangerschap voor een Nederlandse draagmoeder bovenop de vergoeding voor onkosten. In het buitenland zijn er echter andere sociaaleconomische omstandigheden die naar onze mening moeten worden meegenomen door de beoordelende rechter. Ook zijn er culturele verschillen en is het zorgsysteem anders in het buitenland. Wel zijn we van mening dat de vergoeding bovenop de onkosten, transparant en in verhouding moet zijn en moeten kunnen worden getoetst door een rechter.

Uit onderzoek blijkt dat kinderen die ontstaan zijn uit draagmoederconstructies niet ervaren dat ze “gekocht” zijn, maar dat hun draagmoeder een vergoeding heeft gehad om het kind te dragen. Uit ander onderzoek blijkt dat het vrijwel even goed gaat met de kinderen die geboren zijn uit draagmoederschap als in vergelijkbare ‘traditionele’ gezinnen.

In de VS en Canada is er voor, tijdens en na de zwangerschap contact tussen zaaddonor, eiceldonor, draagmoeder, wensouders en kind, wat bijdraagt aan de juiste afstammingsinformatie en veelal een sterke onderlinge band. In andere landen (bijvoorbeeld India en Oekraïne) is er vrijwel geen contact tussen wensouder(s), donor(en) en kind, maar enkel met de agency waardoor het belang van de partijen niet altijd gewaarborgd is. Tevens leert de ervaring dat de opbouw van kosten daar niet altijd transparant is. Dit creëert een mogelijkheid voor landen waarbij de procedures niet transparant zijn en er geen contact is tussen wensouder(s) en draagmoeder, om tegen de wensouders te zeggen dat de draagmoeder geen vergoeding krijgt bovenop de onkosten. Daarmee wordt deze – in onze ogen omstreden en averechtse weg – aantrekkelijk gemaakt als de vergoedingen voor draagmoeders strafbaar worden gemaakt. Dat vinden zowel Meer dan Gewenst als COC onwenselijk.

Het voorkomen van kinderhandel door het strafbaar stellen van betalen of ontvangen van vergoedingen aan of van draagmoeders is niet de weg. Zeker niet als je dit vergelijkt met een zaaddonor die € 75 euro ontvangt, of een eiceldonor die € 900 krijgt voor haar donatie. Laat staan de bedragen die de artsen, counseling, advocaten, verzekeringsmaatschappijen etc. ontvangen dankzij draagmoederschap. Maar de vrouw die fysieke ongemakken heeft, medisch risico loopt en in ieder geval haar leven een jaar in het teken van de wensouders en het kindje zet mag geen vergoeding ontvangen? Ook niet als haar screening aangeeft het niet initieel voor het geld te doen?

In de Verenigde Staten en Canada zijn de stappen en procedures helder voor de betrokkenen. Het is vooraf duidelijk gespecificeerd welke stappen door wie worden ondernomen, welke kostenposten er zijn en waar het genetisch en biologisch materiaal vandaan komt. Ook zijn de motivaties en het onderlinge contact geborgd. Dit is transparant voor de wensouders, de draagmoeder en het ontstaan van het kind.

Het is daarmee voor de rechter gemakkelijk toetsbaar of de correcte procedures zijn gevolgd, de draagmoeder de goede intenties heeft en de juiste bedragen wel op de juiste plaats terecht komt en er dus geen verkeerde belangen zijn.

COC Nederland en Stichting Meer dan Gewenst vragen om gereguleerd draagmoederschap in staten in Noord-Amerika mogelijk te blijven houden en duidelijker stelling te nemen tegen commercieel draagmoederschap in andere landen waar de rechten van kind, wensouders en draagmoeder geschonden worden. Tevens verzoeken wij om wensouders die een draagmoeder in Nederland hebben, de mogelijkheid te geven om deze een vergoeding te geven naast de vergoeding van de gemaakte kosten. Voor de hoogte van deze vergoeding verwijzen we naar het rapport van de Staatscommissie herijking ouderschap.

In algemene zin tenslotte: de Staatscommissie Herijking ouderschap heeft gedegen onderzoek gedaan en kwam met het advies om financiële vergoedingen aan draagmoeders alleen boven een bedrag van € 500,- strafbaar te stellen. Wij verzoeken u om dit zeer uitgebreid onderbouwde advies op te volgen.

Concluderend:

- We verzoeken u in lijn met het voorstel van de Staatscommissie een redelijke vergoeding mogelijk te maken, bijvoorbeeld € 500,- per maand.
- We verzoeken u in het wetsvoorstel op te nemen wat in het buitenland een redelijke vergoeding is, rekening houdend met de sociaal economische situatie en overige waarborgen rond draagmoederschap in dat land en dit bijvoorbeeld door een rechter te laten toetsen.

Met vriendelijke groeten,
COC Nederland
Stichting Meer dan Gewenst